

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/148/148/97

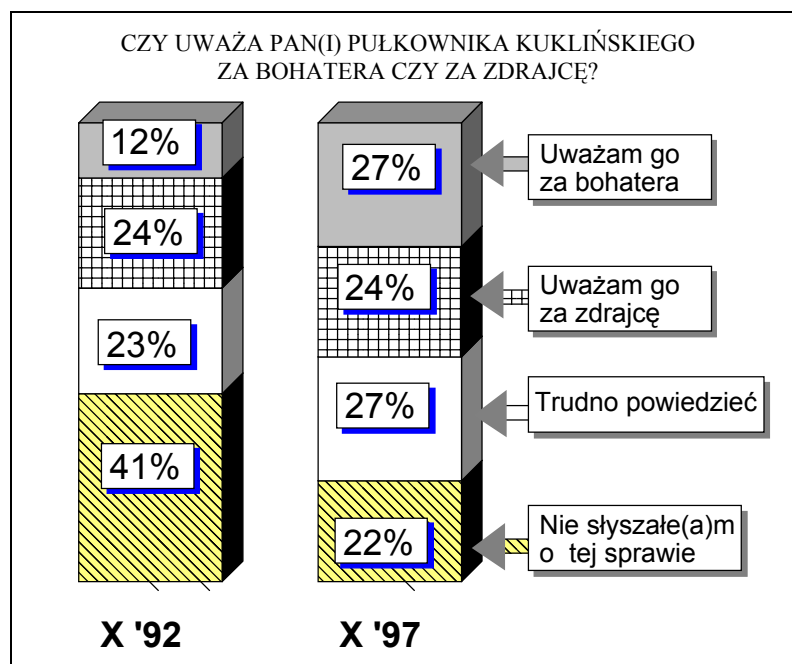
JESZCZE RAZ O PUŁKOWNIKU KUKLIŃSKIM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD '97

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Sprawa pułkownika Kuklińskiego jest szeroko znana opinii publicznej. Słyszało o niej ponad trzy czwarte badanych. Jest to o blisko 20% więcej niż w roku 1992.
- Wśród osób, które słyszały o sprawie Ryszarda Kuklińskiego, połowa (co stanowi 39% ogółu badanych) aprobuje umorzenie postępowania przeciwko niemu, natomiast 29% (co odpowiada niespełna jednej czwartej ogółu) nie zgadza się z tą decyzją.
- Bardziej kontrowersyjna jest kwestia oceny postępowania pułkownika Kuklińskiego. Obecnie nieznacznie przeważają opinie pozytywne, pięć lat temu zaś zdecydowanie więcej było opinii negatywnych. Wraz ze wzrostem poinformowania zwiększa się też liczba osób, które uważają Ryszarda Kuklińskiego za bohatera.

Decyzja prokuratury wojskowej o umorzeniu dochodzenia przeciw pułkownikowi Ryszardowi Kuklińskiemu, zaaprobowana przez samego zainteresowanego, zamknęła ostatecznie tę sprawę w rozumieniu formalnoprawnym. Prawdopodobnie jednak nie zakończy się publiczna dyskusja na ten temat, o czym może świadczyć m.in. list otwarty trzydziestu generałów ludowego Wojska Polskiego, domagających się ujawnienia tajnego uzasadnienia decyzji o umorzeniu śledztwa. Dzieje się tak dlatego, że - jak się wyraził płk Ryszard Kukliński w filmie dokumentalnym o sobie - dyskusję o problemach zbyt łatwo zastępuje się dyskusją o ludziach. W tym wypadku problemem zasadniczym jest ocena kontekstu historycznego, a więc okresu PRL, w którym działał Kukliński.

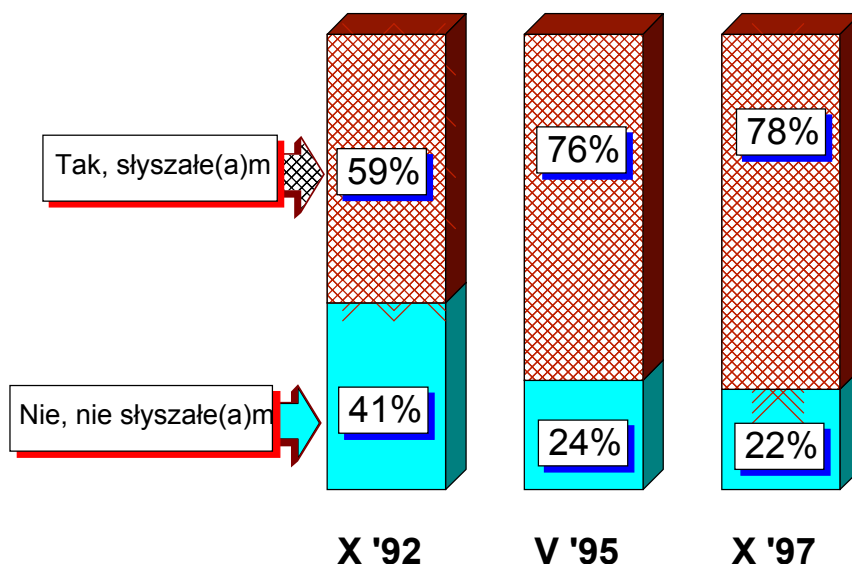
W październikowym sondażu¹ zapytaliśmy respondentów o ocenę postępowania Ryszarda Kuklińskiego (powtarzając pytanie sprzed pięciu lat² chcieliśmy sprawdzić, czy i jak dalece zmieniła się opinia o nim), a także o stosunek do decyzji prokuratury, umarzającej tę sprawę.

Zacznijmy od stanu wiedzy badanych na ten temat. Pięć lat temu, gdy sprawa ta została przypomniana przez „Washington Post”, a następnie zaczęła się o niej dyskusja w polskich środkach przekazu, o „sprawie Kuklińskiego” słyszała niewiele ponad połowa badanych. Gdy w połowie roku '95 Sąd Najwyższy rozpatrywał rewizję nadzwyczajną tej sprawy, trzy czwarte ankietowanych deklarowało, że wie, o co w niej chodzi. Odsetek ten nie uległ większym zmianom do października bieżącego roku.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (89) przeprowadzono w dniach 23-28 października '97 na 1168-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

² Por. komunikat CBOS „Opinie o pułkowniku Kuklińskim”, październik '92.

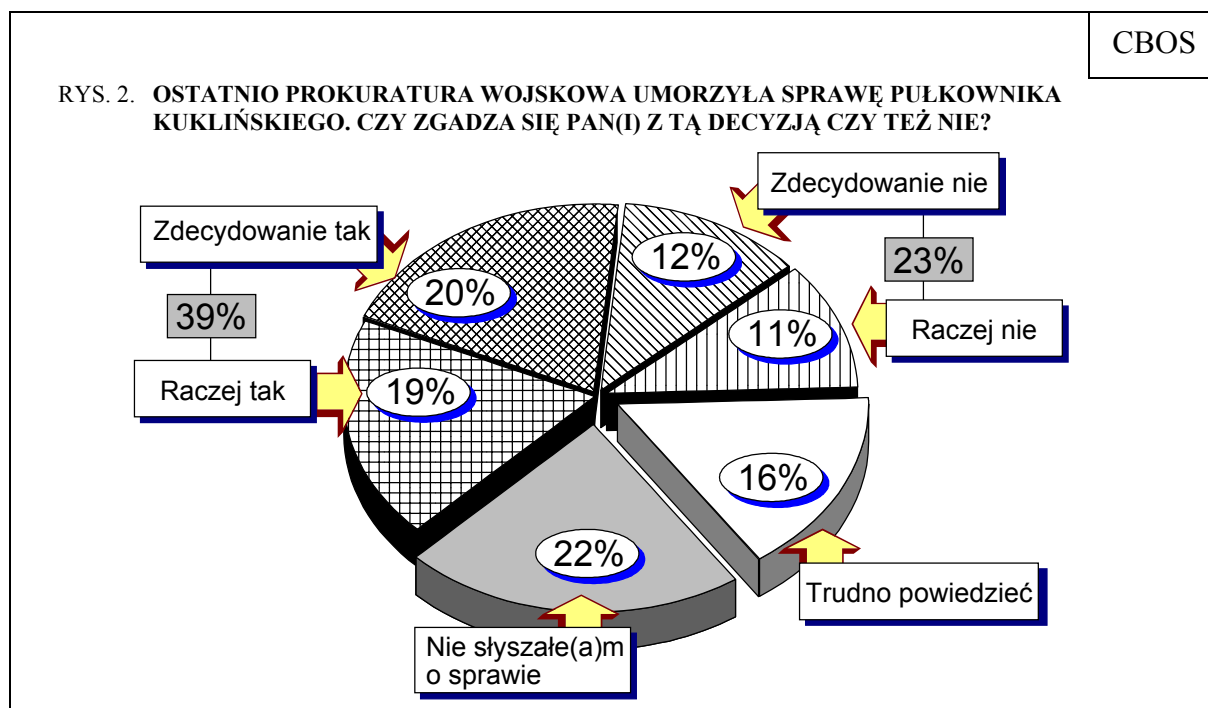
RYS. 1. CZY SŁYSZAŁ(A) PAN(I) O SPRAWIE PUŁKOWNIKA RYSZARDA KUKLIŃSKIEGO, KTÓRY W LATACH SIEDEMDZIESIĄTYCH WSPÓLPRACOWAŁ Z WYWIADEM AMERYKAŃSKIM, A NASTĘPNIE PO PRZEKAZANIU INFORMACJI O PLANACH WPROWADZENIA W POLSCE STANU WOJENNEGO ZBIEGŁ DO USA?

Obecnie sprawa ta częściej znana jest mężczyznom niż kobietom oraz osobom z wykształceniem co najmniej średnim. Wśród badanych z wyższym wykształceniem, kadry kierowniczej i inteligencji niemal wszyscy słyzałi o sprawie pułkownika Kuklińskiego. Także zdecydowana większość (90%) ankietowanych z wykształceniem średnim, pracowników umysłowych niższego szczebla, mieszkańców największych miast oraz prywatnych przedsiębiorców słyzała o tej sprawie. Natomiast stosunkowo rzadziej niż inni słyzałi o niej najmłodszy badani, mieszkańcy wsi, gospodynie domowe oraz respondenci nie potrafiący określić swoich poglądów politycznych.

Badani wypowiedali się następnie na temat umorzenia sprawy przez prokuraturę wojskową oraz w kwestii oceny postępowania pułkownika Kuklińskiego.

Co do decyzji o umorzeniu sprawy opinie są następujące:

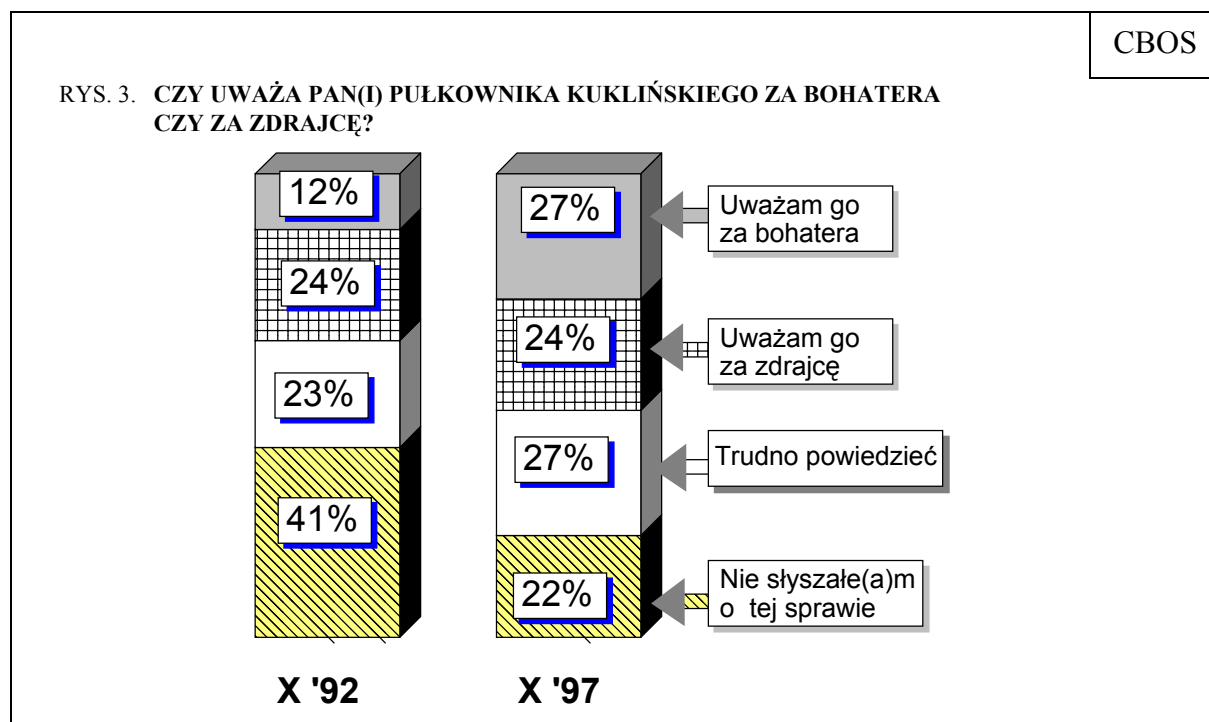

Aprobata decyzji o umorzeniu dochodzenia w omawianej sprawie zdecydowanie przeważa nad dezaprobatą. Dotyczy to zarówno ogółu badanych (co pokazuje powyższy rysunek), jak i tych, którzy orientują się, o co chodzi w tej sprawie.

Wśród osób zorientowanych połowa aprobuje decyzję prokuratury wojskowej, a tylko 29% nie zgadza się z nią. Analizując opinie o decyzji prokuratury tych badanych, którzy są o sprawie poinformowani, można stwierdzić, że mężczyźni nie tylko częściej deklarują, że słyszeli o niej, ale też częściej niż kobiety uważają tę decyzję za słuszną. Natomiast kobiety mają w tej sprawie więcej wątpliwości i dwukrotnie częściej niż mężczyźni powstrzymują się od zajęcia jednoznacznego stanowiska. Nieco podobnie jest wśród najmłodszych badanych - wśród nich poinformowanie o sprawie jest relatywnie najmniejsze, a równocześnie wśród poinformowanych jest stosunkowo najwięcej osób nie akceptujących umorzenia sprawy. Warto jeszcze dodać, że najbardziej podzielone opinie co do zasadności decyzji prokuratury są wśród kadry kierowniczej i inteligencji (ta grupa niemal w całości deklaruje znajomość sprawy), z największą aprobatą zaś spotkała się ta decyzja wśród robotników wykwalifikowanych i prywatnych przedsiębiorców.

Stosunek do decyzji prokuratury w sprawie pułkownika Kuklińskiego najsilniej jednak uzależniony jest od poglądów politycznych badanych. Bardziej jednoznaczne stanowisko zajmują osoby o orientacji prawicowej, wśród których czterokrotnie więcej zgadza się z tą decyzją, niż jest przeciwnego zdania. Natomiast wśród osób o przekonaniach lewicowych poglądy na ten temat są bardziej podzielone, aczkolwiek wyraźnie przeważa dezaprobatą decyzji o umorzeniu sprawy.

Przejdźmy teraz do kwestii najistotniejszej - oceny postępowania Ryszarda Kuklińskiego. Po raz pierwszy zapytaliśmy o to w październiku '92. Obecnie, po pięciu latach, powtórzyliśmy to pytanie. Wyniki - w odniesieniu do ogółu badanych - były następujące:

W ciągu minionych pięciu lat stosunek do Ryszarda Kuklińskiego zmienił się zasadniczo. Wiąże się to zapewne ze wzrostem w społeczeństwie wiedzy o tej sprawie. Liczba osób uważających go za zdrajcę pozostała taka sama, natomiast ponad dwukrotnie wzrosła liczba badanych, dla których jest on bohaterem. W rezultacie ci ostatni mają obecnie nieznaczną przewagę nad tymi, którzy określają jego działalność jako zdradę. Przed pięciu

laty wśród poinformowanych o sprawie przeważali ci, którzy uważali, że jest on zdrajcą, bądź też nie zajmowali jednoznacznego stanowiska, natomiast opinię, że jego działalność można określić mianem bohaterskiej, wyrażała mniejszość badanych. Obecnie poinformowani dzielą się na równoliczne grupy uważających go za bohatera lub nie mających sprecyzowanego poglądu na ten temat (po 35%) oraz tych, którzy nadal uważają go za zdrajcę (30%).

Wśród osób poinformowanych cechy społeczno-demograficzne w małym stopniu warunkują oceny tej postaci. Jedynie kobiety częściej niż mężczyźni nie zajmują jednoznacznego stanowiska, a rzadziej określają go jako bohatera. Z kolei wśród badanych powyżej 65 roku życia blisko połowa uważa Ryszarda Kuklińskiego za bohatera, a tylko co piąty - za zdrajcę. Występuje natomiast bardzo silna zależność oceny działania pułkownika Kuklińskiego od poglądów politycznych badanych. Dla ponad połowy deklarujących orientację lewicową jest on zdrajcą, i odwrotnie: dla zbliżonego odsetka osób o poglądach prawicowych - bohaterem. Z kolei wśród określających swoje poglądy jako centrowe przeważa negatywny stosunek do jego działalności bądź niezajmowanie jednoznacznego stanowiska.

Jak przedstawiają się oceny pułkownika Ryszarda Kuklińskiego wśród zwolenników poszczególnych ugrupowań politycznych?

Tabela 1 w procentach

Elektoraty partii politycznych	Pułkownika Kuklińskiego uważam za ³ :		
	bohatera	zdrajcę	Trudno powiedzieć
AWS	58	13	29
PSL ⁴	27	48	25
ROP ⁵	37	24	39
SLD	15	51	34
UW	40	28	32
Nie głosowałam(a)m	30	30	40

Dla zależności od elektoratów V Cramera=0,324

³ Odsetki liczone są od liczby osób w danym elektoracie, które słyszały o tej sprawie.

⁴ Uwzględniliśmy elektorat tej partii, ponieważ ma ona swoich przedstawicieli w parlamencie, jednak do danych dotyczących tego elektoratu należy podchodzić ostrożnie ze względu na bardzo małą (32 osoby) liczebność w próbie osób deklarujących oddanie głosu na tę partię.

⁵ Por. przypis 3 (19 osób).

Najbardziej jednoznaczne stanowisko w tej sprawie zajmuje, z jednej strony, elektorat AWS, z drugiej zaś - SLD. Warto jednak zauważyć, że wśród wyborców SLD nieco więcej osób nie wyraża sprecyzowanego poglądu. Interesujące również jest, że stanowisko elektoratu PSL jest znacznie bardziej zbliżone do opinii wyborców SLD niż pozostałych partii.

Natomiast wśród tych, którzy nie wzięli udziału w wyborach, ale słyszeli o tej sprawie, największa grupa nie zajmuje jednoznacznego stanowiska, opinie zaś pozostałych są podzielone.

Najbardziej interesujące wydaje się jednak to, że obecny elektorat SLD bardziej radykalnie ocenia działalność pułkownika Kuklińskiego niż ogół byłych członków PZPR.

Tabela 2 w procentach

Czy był(a) Pan(i) przed rokiem 1989 członkiem:	Pułkownika Kuklińskiego uważam za ⁶ :		
	bohatera	zdrajcę	Trudno powiedzieć
- PZPR	29	49	22
- innych partii i organizacji społeczno-politycznych	33	35	32
- nie należałem do żadnej	37	27	36
Nie dotyczy, byłem(a) za młody(a)	27	34	39

V Cramera=0,101

Związek oceny Ryszarda Kuklińskiego z przynależnością badanych do partii przed rokiem '89 jest wprawdzie statystycznie dość słaby, niemniej trudno nie zauważyć, że wśród tych, którzy należeli do PZPR, wyraźnie więcej osób uważa go za bohatera, niż wśród tych, którzy w ostatnich wyborach parlamentarnych głosowali na SLD. Jest to różnica większa niż między podzielającymi ten pogląd byłymi członkami PZPR a bezpartyjnymi. Trudno tu o jednoznaczną interpretację bez przyjęcia dodatkowych założeń, które wykraczają już poza ramy komunikatu.

Na zakończenie można jeszcze dodać, że przekonanie, iż pułkownik Kukliński dopuścił się zdrady, nie przesądza jednoznacznie o negatywnym stosunku do umorzenia jego sprawy przez prokuraturę. Wśród osób, którzy oceniają jego postępowanie jako zdradę, co siódmy (14%) akceptuje decyzję prokuratury, a 6% nie wyraża jednoznacznej opinii.

⁶ Odsetki liczone są od liczby osób w danym elektoracie, które słyszały o tej sprawie.

★

★

★

Sprawa pułkownika Ryszarda Kuklińskiego jest w społeczeństwie znana - słyszało o niej ponad trzy czwarte badanych. Ocena jego postępowania jest kontrowersyjna - opinie pozytywne niewiele przeważają nad negatywnymi. Trzeba jednak pamiętać, że przed pięcioma laty zdecydowanie dominowały oceny negatywne. Wówczas jednak znacznie mniej osób deklaroowało, że słyszało o tej sprawie. Tak więc szersze poinformowanie wyraźnie wiąże się z przyrostem ocen pozytywnych. Równocześnie badani znacznie częściej aprobują decyzję o umorzeniu postępowania przeciwko niemu, niż wyrażają dezaprobatę.